

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи унвончӯ Шарипова Шаҳзода Мирзоғаниевна «Таҳлили қиёсии исмҳои сермаъно ва усулҳои тарҷумани онҳо ба забони англисӣ (дар асоси маводди «Маснавии маънавӣ»-и Ҷалолуддини Балхӣ)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14 – Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ). – Хучанд, 2026. – 204 с.

«Маснавии маънавӣ»-и Ҷалолуддини Балхӣ дар радифи маъхазҳои хаттиё қарор дорад, ки дар он тамоми сарвати луғавии забони ниёгонамон ва қолабҳои мухталифи баён дарҷ гардида, тавассути онҳо адиб маъноҳоеро ифода кардааст, ки аксари онҳо маҳсули тафаккури худӣ ӯ маҳсуб мешаванд.

Шоир маъноҳои ғайримунтазираро бештар бо ёрии се гурӯҳи аносири луғавӣ: исмҳо, сифатҳо ва феълҳо ифода намудааст. Маҳз ҳамин ҷиҳати забони асари мавриди таҳлил кайҳост, ки на танҳо диққати муҳаққиқони тоҷик, балки таваҷҷуҳи олимону мутарҷимони хориҷиро ба худ ҷалб кардааст.

Ёдовар бояд шуд, ки қорбурди дастаи калони калимаи таркиб ва ибораҳои «Маснавии маънавӣ» ба забони дигар аз мутарҷим дараҷаи олиии забондониро тақозо намуда, аз уҳдаи ин қор танҳо нафаре метавонад барояд, ки аз табиат ва нозуқиҳои ду ё зиёда забон огоҳии хуб дошта бошад.

Диссертатсияи Шарипова Шаҳзода Мирзоғаниевна ба таҳлили исмҳои сермаъноии ин асари гаронарзиши «Маснавии маънавӣ» ва муқоисаи он ба варианти англисии асар бахшида шудааст. То имрӯз ин ҷиҳати забони маснавии номбурда ва усулҳои тарҷумани он мавриди таҳлил қарор нагирифтааст.

Аз ин ҷиҳат масъалаи матраҳкардаи унвончӯ мубрам ва муҳим буда, он метавонад дар шинохти вижагиҳои забони ин асар дар

мисоли вожаҳои марбут ба исмҳои сермаъно мадад расонида, баҳри инъикос шудани маҳорати тарҷумони он ба забони англисӣ мусоидат намояд.

Диссертатсияи Шарипова Ш. М. аз муқаддима, се боб, хулоса, тавсияҳо ва феҳристи сарчашмаву осори таҳқиқӣ иборат буда, боби нахуст фарогири се фаслу шаш зерфасл, боби дуюм шомили се фаслу дувоздаҳ зерфасл ва боби охир шаш фаслро дарбар гирифтааст.

Дар чунин фаслу зербахшҳо муаллифи диссертатсия кӯшиш ба харҷ додааст, ки доираи маъноии вожаву ифодаҳои маъмулу куҳнашудаи аслии тоҷикӣ ва иқтибосии «Маснавии маънавӣ»-ро муайян намуда, сабабҳои маҳдудмаъно будани бархе ва сермаъно гардидани дастаи дигарро ошкор кунад ва усулҳои тарҷумаашонро ба забони англисӣ баррасӣ намояд.

Дар таҳқиқот муайян карда шудааст, ки вожаҳои аслии тоҷикӣ назар ба англисӣ бори маъноии зиёдеро бар дӯш дошта, онҳо ба забони англисӣ гоҳ бо айни як калима ва гоҳ бо чанд аносирӣ луғавӣ тарҷума карда шудаанд (с. 18-67).

Таҳлилу қиёси матни асл бо гунаи тарҷума муаллифи пажӯҳишро ба бардоште расонидааст, ки аз байни калимаҳои иқтибосӣ дар варианти асл асосан унсурҳои луғавии арабӣ ба қор рафтаанд, вале дар матни англисии он воҳидҳои луғавии лотинӣ, франсавӣ, юнонӣ, арабӣ, форсӣ, келтӣ, скандинавӣ, финикӣ ва монанди инҳо истифода шудаанд (с. 68 -121).

Маълум мешавад, ки аз миёни иқтибосҳо тарҷумон баҳри ифодаи маъноҳои мухталифи исмҳои маснавӣ бештар калимаҳои сермаъноии лотинӣ, юнонӣ, франсавиро мавриди истифода қарор додааст.

Аз муқобала унвонҷӯ ошкор намудааст, ки дар варианти англисии асар мавридҳои тарҷумаи як маъно бо калимаи лотинӣ ва маъноҳои дигар бо вожаҳои форсӣ, келтӣ, арабӣ, юнонӣ ва ғайраҳо низ ба мушоҳида мерасад.

Дар раванди таҳлилу баррасии мавзӯ муаллифи диссертатсия як самти таваҷҷуҳи хешро ба сохтори калимаҳои сермаъно равона кардааст (с. 122 -179).

Дар шаш фасли боби сеюм унвончӯ таваҷҷуҳашро ба доираи маъноии унсурҳои луғавии гуногунсاختори забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ равона карда, нишон додааст, ки гоҳ вожаҳои содаи матни асли маснавӣ бо ҳамин гуна калимаи англисӣ, гоҳ воҳидҳои луғавии содаву сохта бо мураккаби англисӣ, ё таркибу ибораҳои он забон тарҷума шудаанд.

Унвончӯ дуруст қайд кардааст, ки бо сабаби ғайриимкон будани тарҷумаи ин ё он маънои вожаи тоҷикӣ бо калимаи англисӣ мутарҷим зарур шуморидааст, ки як маъноро бо калима ва маънои дигарро бо таркибу ибора, ё ки таркибу ибораҳои маснавиро бо ҳамин гуна унсурҳои нахвии англисӣ тарҷума намояд.

Ҳамин тавр, Шарипова Ш. М. аз уҳдаи иҷрои вазифаҳои дар наздаш гузошташуда ба хубӣ баромадааст, барои таълифи диссертатсияаш маводи фаровонро аз матни асл ва англисии «Маснавии маънавӣ» гирдоварӣ кардааст, онҳоро таснифу таҳлил намудааст, баҳри рӯйи кор омадани чунин таҳқиқот пажуҳишҳои илмӣ муҳаққиқони ватаниву хориҷии марбут ба мавзӯро мавриди мутолиа қарор додааст.

Пажуҳиши Шарипова Ш. М. таҳқиқоти мустақилона анҷом додашуда ба шумор рафта, дорои аҳаммияти назариву амалӣ мебошад ва он барои дар оянда пеш рафтани ин самти таҳқиқ дар забоншиносии тоҷику англисӣ метавонад ҳамчун замина хидмат кунад.

Диссертатсия яке аз қисматҳои дурнамои корҳои илмӣ-таҳқиқотии кафедраи забони тоҷикӣ ва забоншиносӣ ва типологияи муқоисавии Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» барои солҳои 2021-2025-ум мебошад.

Навгони рисола дар он ифода меёбад, ки нахустин маротиба дар забоншиносии тоҷику англис вижагиҳои исмҳои сермаъноӣ «Маснавии маънавӣ» ба риштаи таҳлил кашида шуда, умумияту тафовути ин гурӯҳи калимаҳои тоҷикиву англисӣ аз лиҳози доираи маъно муайян карда шудааст, бартарияти яке аз дигаре дар бори маънӣ кашидани маъно баррасӣ гардидааст, нақши унсурҳои иқтибосӣ дар баёни маонии мухталиф нишон дода шудааст.

Диссертатсияи Шарипова Ш.М. бо ихтисоси илмии интихобнамудаи муаллиф мувофиқат менамояд. Мавзуи диссертатсия ва мазмуну муҳтавои он ба доираи мавзӯ ва масъалаҳои таҳқиқӣ, ки дар шиносномаи ихтисоси илмии 6.2. Филология (6.2.14 – Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ) таъин шудаанд, қомилан мувофиқат мекунад.

Унвонҷӯ аз рӯйи мавзуи таҳқиқоташ дар маҷмӯъ 13 мақолаи илмӣ ба нашр расонидааст, ки 7 адади он дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон интишор гардидаанд. Ҳамчунин 6 мақолаи илмии дигари номбурда дар маҷаллаву маҷмуаҳои илмии ҷумҳуриву байналмилалӣ, фаслномаҳои илмиву адабӣ нашр гардидаанд, ки онҳо мазмуну муҳтавои диссертатсияро пурра инъикос менамоянд.

Ҳамин тавр, диссертатсияи унвонҷӯ Шарипова Шаҳзода Мирзоғаниевна «Таҳлили қиёсии исмҳои сермаъно ва усулҳои тарҷумаи онҳо ба забони англисӣ (дар асоси маводди «Маснавии маънавӣ»-и Ҷалолуддини Балхӣ)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14 – Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ) ба талаботи бандҳои 31-35-уми Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021-ум таҳти №267-ум тасдиқ шудааст, инчунин талаботи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи

илмий номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2.Филология
(6.2.14 – Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ) мебошад.

Рохбари илмӣ:

Доктори илмҳои филологӣ, профессори
кафедраи забони тоҷикӣ Муассисаи давлатии
таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба
номи академик Бобочон Ғафуров» Ҳасанзода А.А.

«15» январ соли 2026-ум

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Хучанд, маҳаллаи 15-ум, хонаи №85
E-mail: abdujamol58@mail.ru; Тел.: (92) 824-25-61.

«Имзои профессор Ҳасанзода А.А.-ро тасдиқ мекунам»:

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хучанд
ба номи академик Бобочон Ғафуров» Сайдуллозода З.С.

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Хучанд, гузаргоҳи Б.Мавлонбеков, 1.
E-mail: zarrina_14.10.70@mail.ru; Тел.: (+992) 92-805-70-07.

«16» январ соли 2026-ум